13 juli 2020

Heide vertelt!

Over Arseen, den douaan!

Arseen woonde in Heide en was er een zeer gekend persoon. Vele van de ouderen onder ons zullen bij het lezen van die naam wel een belletje horen rinkelen. Arseen was getrouwd met een weduwe met 2 dochters. Samen hadden zij nog een zoon, die het beroep van zijn vader uitoefende; in de jaren 1950 wandelden de douanen in de grensstreek steeds met zijn tweeën en met de fiets aan de hand. Zoals Frans Overlaet reeds liet verstaan, doolden wij vanaf 1950 tot ±1960 door de heide langs weerszijde van de grens. Zolang wij geen kinderen hadden ging mijn echtgenote ook mee. En nog een vaste maat van mij was Collega Huyskens✞ uit Stabroek. Meestal spraken we af om zes uur 's morgens op de hoek van de Putsesteenweg en de Heibloemlaan. Een bekend wandeltracée van de douanen liep langsheen de grens vanaf "de Grote Meer" naar de "Paalberg". Daarna langsheen de afsluiting van het vroegere domein van Meurisse tot aan een hoek, waar speciaal voor hen een poortje geplaatst werd. Dan liepen ze deze weg, die de grenslijn volgde tot aan de Putse Moer, waardoorheen de grens ook loopt, om uiteindelijk uit te komen aan de ingang van het do-mein van Meurisse. Langs de Max Temmermanlaan ging de tocht verder, om aan het station van Heide te eindigen. Als het slecht weer was, konden zij in de vroege ochtend schuilen bij bakker Buyens, rechtover de kerk van Heide. Bakker Buyens had zijn zaak "Monida" genoemd, de beginletters van de voornamen van zijn drie dochters: Monique, Nicole, Daniëlle. Deze zaak is zeer gekend in Heide. Doordat wij vaak in hetzelfde gebied rondzwierven, kwamen wij de mannen der wet wel eens tegen. Iedere keer vroegen ze ons of we geen sporen gezien hadden. Soms was dat wel het geval: meestal autosporen, die dwars overal doorgereden waren, zelfs door de Putse Moer van Noord naar zuid. De douanen waren gaarne gezien en waren vergroeid met de plaatselijke bevolking. Arseen was een rondbollig persoon, met roodachtige, rode wangen. Bij pot een pint had hij eens met een bekend smokkelaar, gekend onder de naam van "Lange Jef" een weddenschap aangegaan: "Gij kunt mij toch niet pakken" zei lange Jef tegen Arseen, wedden voor een pint? Arseen ging de weddenschap aan en hoe deed hij dat? Hij wist wanneer lange Jef op zijn fiets weggereden was langs het achterpoortje van zijn tuin. Arseen ging doodgemoedereerd op zijn hukken bij dat poortje zitten. Na uren geduldig wachten kwam "lange Jef terug", zijn fietszakken vol smokkelwaar en stapte bij zijn poortje af. En wat zei Arseen: "Nu heb ik u"… Dit verhaal eindigde bij pot en pint en…als "goeie vrienden".

(bijdrage van Louis Verpraet, Heidestatiestraat, foto van Monida tijdens de vroegere jaren)

Over de Mont Noir en de natuur in Heide!

In een eerder nummer schreef Bob Autrique over het oude domein Mont Noir. Hij vond het spijtig dat de rododendron daar allemaal werd weggehaald. Wij lieten ook de mensen van Natuurbeheer aan het woord en gaven hun standpunt weer. Ook Louis Verpraet vervolgt:

Beste Bob, ook ik deel dezelfde gevoelens als jij. Het is een gevoel van esthetiek en ook ik hoop, dat de jacht op Rhodo's niet zover gaat, dat ze overal verdwijnen: hier in de Kempen zijn vele wegen afgeboord met deze prachtige struiken en daar geniet ik en velen met mij van, met volle teugen. Toch kan ik begrip opbrengen voor het standpunt van Natuurpunt om reden dat Rododendrons zijn geen streekeigen gewassen zijn. Zij werden hier midden 18e eeuw ingevoerd; zij bloeiden prachtig en weelderig in de tuinen en parken van welstellende bewoners. De Kalmthoutse

Heide is in herstel. Er worden maatregelen genomen, om de eigen biodiversiteit terug tot stand te laten komen en dat wordt door de weelderige groei van de rhodo's verhinderd. Daarenboven zijn zij zeer giftig voor mens en dier; en toch vinden we er nesten in van merel, lijster en zelfs van de Vlaamse gaai. Sinds 1934 zwerf ik hier overal rond in alle seizoenen, het kinkt misschien vreemd,

maar steeds heeft de natuur me ook reeds als kind geboeid. In de dreef naar het "Beukenhof" in Heide stonden er ooit stoere 100-jarige zomereiken; de rhodo's, die er onder stonden waren even oud. Hier tussen groeiden brandnetels, andere kruiden en soms braambessenstruiken. Van deze rommelige begroeiing, hield de nachtegaal en tot ± 1960 hoorden we hem daar jaar na jaar zingen. Achter het oude Kapelleke op de steenweg, met een gelijkaardige rommelige begroeiing, onder een paar reuzen van zomereiken, woonde er ook een en bij zwoele zomeravonden zongen zij tegen elkaar op. Het was schitterend! Ik woonde toen in de Leopoldstraat en mijn echtgenote, die nog nooit een nachtegaal gehoord of gezien had, genoot er met volle teugen van. In diezelfde dreef hield er ook een draaihals, die maakte een heel apart geluid, zoiets van "kli"kli" kli".In het struweel langsheen de toen nog onbebouwde Wilgendreef hoorden we het ge-

zang van merels, lijsters, heggemusjes, roodborstje, matkopmees en grote bonte specht. In het torentje van de kasteelvilla woonde er een kerkuil. Maar helaas zijn niet alleen de rododendrons verdwenen, maar ook de stoere eiken, de netels en de braamstruiken en dit niet alleen in het "Beukenhof" wat vroeger "Eikenhof" heette, maar ook achter het oude kapelleke. Alles weg en ook geen vogels meer… In de Leopoldstraat woonde ik rechtover het vervallen hotel "De

Zwaan". De verzakte dakgoot gaven woonst aan een 10-tal mussenkoppels. Toen 4 stellen gierzwaluwen uit het verre zuiden arriveerden, kieperden zij het mussennest, dat in hun oude woning was opgetrokken naar beneden. Ieder jaar groeide de gierzwaluwpopulatie aan. Maar ook van Hotel "De Zwaan" is reeds lang geen sprake meer. Ja Bob, de beheerders gaan er soms heel drastisch tegenaan en ook ik denk vaak "moet dat nu zo"? Toch moeten we hun laten begaan en hopen dat het resultaat positief zal zijn; of wij dat nog zullen meemaken is de vraag. Eén feit is alvast zeker: de 6000 ha van het Grenspark "Kalmthoutse Heide" zijn beschermd als natuurgebied en op die realisatie mogen we trots zijn.

(bijdrage van Louis Verpraet, Heidestatiestraat)

Kalmthout had de grootste "koolmijn" van 't land

Onze voorouders stookten hout maar ook moer en turf. Moer was de kool, de brandstof, van de Kalmthoutse boer en burger. Reeds lang voordat men er handel in dreef groef men hem uit in de Nol. Weldra kregen de Witheeren van Tongerlo de uitgestrekte moergronden van Kalmthout in hun bezit. Zij verkochten de moerplanten, het is te zeggen het recht van uitdelving. Moer ontstaat op de onder water staande plaatsen, in de vennen dus. Zij bestaat uit verkoolde plantenresten. Vandaar dat hij zwart is. In de "Nol" zat de moer 1 à 1,5 meter diep. Hij werd uit het ven getrokken, getrapt en gegreefd in regelmatige blokken of klotten, die op hun kant te drogen werden gezet. De moer werd gedeeltelijk ter plaatse verkocht en de turfboeren vervoerden haar naar alle streken. Het grootste deel werd per schuit of vlot door de moerschippers naar Roosendaal gevoerd over de nog bestaande vaarten. Van daar ging zij verder naar

Antwerpen en andere grote steden. Kalmthout bezat toen één der grootste koolmijnen van het land. De Witheeren baatten zelf ook een heel klein gedeelte uit voor eigen gebruik en inden belasting op elke schuit die door de vaart ging, dat was hun recht. De vaarten lagen op hun eigendom en zij droegen daarenboven steeds het hunne bij voor aanleg en onderhoud. De pastoor van Kalmthout kreeg jaarlijks 200 tonnen moer, deze van Nieuwmoer 150 ton. Ook de schoolmeester had recht op enkele tonnen. De nieuwe moergronden te Nieuwmoer werden uitgebaat vanaf 1449.

Enkele verduidelijkingen:

L. Bertels.

Witheeren: Norbertijnen worden ook wel *witheren* genoemd naar hun witte habijt. De norbertijnen leven volgens de regel van Augustinus. Hun leuze luidt *"ad omne opus bonum paratus"* ("tot elk goed werk bereid"). De norbertijnen leven niet alleen contemplatief, maar richten zich meer op praktische prediking en zielzorg. Zij bedienen vaak verschillende parochies in de onmiddellijke omgeving van hun abdijen. In de volksmond werden deze pastoors daarom *witte pastoors genoemd,* in tegenstelling tot de *zwarte pastoors.* De bijgaande foto is deze van pastoor Louis Bertels, hij was pastoor op Nieuwmoer van 1968 tot 1985.

De Nol: Het landschap van 'De Nol' is gelegen op grondgebied van de gemeenten Kalmthout en Essen in het noorden van de Antwerpse Kempen. De begrenzing van deze ankerplaats wordt gevormd door de Huybergsebaan in het noorden, Noordeind in het oosten, de Kalmthoutse heide in het zuiden en de Verbindingsstraat in het westen.

Gegreefd: Met gegreefd wordt volgens mij het versnijden in blokken bedoeld alhoewel ik de echte betekenis van dit woord niet heb teruggevonden. Ik herinner mij nog wel dat mijn vader een voorwerp had wat daar voor kon dienen, dit noemde hij een "greef". Mijn vader woonde in zijn jeugdjaren op Nieuwmoer. Voor café "Turfsteker" op Nieuwmoer staat het beeld van de turfsteker. Als ik het bij het rechte eind heb heeft de man die is afgebeeld een "greef" vast!

Klotten: het woord klot heeft betrekking op een blok turf. Deze blokken werden in piramides van ongeveer een halve meter hoog gestapeld met openingen tussen de blokken, zodat ze verder konden drogen. Het woord werd recent op Nieuwmoer gebruikt om de uitkijktoren in de Maatjes te benoemen, "de klot". Het is de moeite waard om deze eens te beklimmen en zo de Maatjes te bewonderen! De klot is te bereiken door via de Wuustwezelsesteenweg naar Hanneke Wiewauw te fietsen.

(eigen bijdrage, bron "Kalmthout door de eeuwen heen" van Jos Vorsselmans)

Kalmthouts gerecht: Stoofpotje van geturfd heidekonijn

Gebrande turf is naast het turfbier sinds een tijdje verkrijgbaar als Kalmthouts streekbier. Dit bier werd geproduceerd om de zware heidebrand te herdenken van 2012. Door deze donkere variant van het "turfbier" kwam het idee om het bestaande Kalmthoutse streekgerecht een beetje aan te passen naar een heerlijk stoofpotje.

Ingrediënten:

1 konijn van ongeveer 1 kg (in stukken),100 gr spekblokjes, 200 gr oesterzwammen,1 ui fijngesneden, 1 teentje knoflook, 1 en 1/2 flesje gebrande turf, 60 gr peperkoek, 450 ml wild of kalfsfond, maïzena.

Garnituur: 1 appel, 1 bot raapjes (+- 500 gr), 50 gr boter, 3 el honing

Werkwijze:

Smelt in een ruime stoofpot een klontje boter, bak hierin het konijn aan tot het een mooi bruin kleurtje heeft, haal het konijn terug uit de pot en zet dit even apart, giet de boter weg en smelt

opnieuw een klontje boter, stoof hierin de fijngesneden ui en look aan, voeg 1 flesje turf toe en breng dit aan de kook, voeg de peperkoek en de stukken aangebakken konijn toe, laat dit 1 uur

zachtjes pruttelen met een deksel, haal de stukken konijn terug uit de pot en zeef de saus, doe de saus terug in de stoofpot en bind ze eventueel met een beetje maïzena, bak in een andere pan de spekblokjes en de oesterzwammen aan, blus deze pan met een half flesje turf, laat dit even inkoken en voeg het toe aan de saus, breng nu de saus goed op smaak met peper en zout, voeg de stukken konijn terug toe.

Garnituur:
Schil de raapjes en de appel, snij deze in blokjes van 0.5 cm, kook de raapjes ongeveer 3 minuten in gezouten water, giet de blokjes af, smelt een klontje boter in de pan en bak hierin de blokjes appel en raap aan, kruid deze met peper, zout en voeg de honing toe, stoof dit nog even verder aan zodat de honing zachtjes karamelliseert.
Serveer dit naar eigen smaak met aardappel kroketten of brood

Sport in Kalmthout: Wintersporten Heide

In ons vorig krantje bij het artikel over Richard Blendeman spraken we over de “Wintersporten van Heide”. Dit was een terugkerend evenement dat jaarlijks werd georganiseerd verspreid over een zestal zondagen. Tijdens deze sporten kwam zowel de wielersport (weg/tijdrijden/veld) als het atletiek (verspringen/kogelstoten/loopnummers) aan bod. Als alle sporten gestreden waren volgde de prijsuitreiking, eerst in de Oude Withoef, later in café Pieter Breughel (huidige Gloria). Wij vonden nog een foto terug genomen tijdens zo een prijsuitreiking (jaartal niet gekend). We herkennen vlnr: Leon Stevens (toen ere-voorzitter van Heikant-sport) Michel Lambrechts (alias Michellio, sportreporter) Herman Diaz uit Kapellen die toen de eindwinnaar werd, Jos Spiessens (samen met onder andere Jos Loopmans en Ferre Peeters en zijn echtgenote, de organisator van de wintersporten) burgemeester Adriaan Van Hooydonck, Edward Noels (sponsor en eigenaar van de vroegere “sportwinkel Noels” vooraan op de Achterbroeksteenweg en de vader van de op jonge leeftijd verongelukte Antwerp voetballer Walter Noels), Petrus Mous (gemeenteraaadslid)

Parochiefestival in Heide!

Deze asbak is gemaakt door Arboranda ter gelegenheid van het Parochiefestival. Het was in Heide, midden de jaren 60, een jaarlijks weerkerende driedaagse gebeurtenis op het einde van de grote vakantie. Er stond een Vlaamse kermis op de speelplaats van de meisjesschool en 's avonds was er een bal in de tent. Jan Franken verzorgde de muziek op de speelplaats. De gitaar riff 'Apache' van de Shadows is voor vele jonge-

ren van mijn leeftijd pure nostalgie! In de zaal werd er ook een bodega ingericht en daar stonden deze asbakken op de tafels. Mijn schoonvader, Gerard Taubert, was de eerste conciërge in het Parochiecentrum. Onder zijn leiding werd jaarlijks die bodega opgebouwd. De asbak komt uit het nalatenschap van mijn schoonouders.
In bijlage een stukje uit: 'Bouwstenen voor de geschiedenis van de parochie Heide Kapellenbos' van Lieven Gorissen.

Vlaamse Kermissen
Van vrijdag 20 tot en met maandag 23.8.1965 hadden de parochiefeesten plaats met Vlaamse Kermis. Naast restaurant en bodega, was er iedere avond bal met de orkesten "*De Zwervers*" en "*The Starliners*". Zondag was er het groepsoptreden van "*The Strangers*" en maandag van de gekende humorist Theo Van den Bosch. Van 20 tot 22.8.1966 ging het derde Parochie-festival door met op het programma van zaterdag de opening met burmeester en schepenen, opgeluisterd door de harmonie "*Bos en Hei*". Op zondag stonden Lize Marke en Jos Baudewijn op het programma en op maandag Jacques Raymond met zijn Show-orkest.

(bijdrage van Paul Lion, Bareelstraat)

Vlaamse feestdag; waarom op 11 juli?

Op 11 juli wordt sedert 1973 het feest van de Vlaamse Gemeenschap, of de Vlaamse feestdag gevierd. Voor Vlaamse ambtenaren is dit een verplichte vrije dag. Deze dag herinnerd aan de Guldensporenslag welke plaatshad op 11 juli 1302. Die dag versloegen milities van de Vlaamse

steden en gemeenten een leger van Franse ridders te paard aan de Groeningekouter bij Kortrijk. Graaf Robert II van Artois bracht een Frans leger bestaande uit ongeveer 50.000 man op de been. Zij moesten het opnemen tegen een Vlaams burgerleger van slecht 20.000 man. De Vlaamse milities waren voornamelijk ambachtslieden en boeren. De Vlamingen waren bewapend met lansen, ook wel "goededags" genoemd. De Fransen werden opgejaagd naar de nabijgelegen moerassen en sloegen uiteindelijk op de vlucht. Deze veldslag kreeg de naam *Guldensporenslag*, naar de vele gulden sporen die na de slag werden teruggevonden op de Groeningekouter te Kortrijk. Later werden deze sporen als trofee opgehangen in de kruisgewelven van de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Ter gelegenheid van de Vlaamse feestdag kent de Vlaamse regering eretekens toe aan burgers die bijzondere prestaties voor de gemeenschap leveren.

Heide vertelt is een tijdelijke uitgave
Redactie: Louis van den Buijs
vandenbuijslouis@gmail.com
0477/22.24.81

Eerder verschenen krantjes kan je downloaden via www.binkalmthout.be